

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**Кафедра педагогіки і методики викладання історії та
суспільних дисциплін**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Димченко Т. В.

«30» *серпня* 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
ПЕДАГОГІКИ**

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

2022–2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № від 1 від 31 серпня 202 року

Розробники: Кулик Ірина Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія та загальнотеоретичні основи педагогіки» є формування у здобувачів освіти компетентностей, пов'язаних із розумінням сутності теоретичних та практичних основ сучасної педагогіки. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія та загальнотеоретичні основи педагогіки» є теоретична та практична підготовка студентів до педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування цілісного розуміння методологічних та теоретичних засад загальної педагогіки як науки;
- засвоєння системи наукових знань про історико-педагогічні процеси, що мали місце у зарубіжній та українській педагогіці;
- формування вміння конструктивно використовувати педагогічні ідеї видатних педагогів при розв'язанні актуальних проблем освітньої діяльності в сучасному закладі загальної середньої освіти;
- засвоєння змісту педагогічних понять, концепцій і теорій та вміння оперувати ними;
- формування основ педагогічного мислення майбутніх фахівців, вміння приймати найбільш ефективні рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів виховання і навчання;
- виховання у студентів прагнення до набуття нових знань та самовдосконалення впродовж всього життя;
- формування педагогічного світогляду, мотивації до професійної діяльності;
- формування практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення ефективної педагогічної діяльності в умовах реформування системи освіти.

Предметом вивчення є сутність, закономірності, принципи освітнього процесу як фактору й засобу формування особистості.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Теоретико-методологічні основи педагогіки.
2. Світова педагогічна думка та практика.
3. Розвиток української школи і педагогічної думки: історія та сучасність.
4. Виховний процес як система.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	36	10
- практичні / семінарські	20	8
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	64	102

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Історія та загальнотеоретичні основи педагогіки»:

ЗК 03. Здатність активно вчитися впродовж життя й оволодівати інноваційними стратегіями навчання.

ЗК 04. Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.

ЗК 05. Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.

ФК 01. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 04. Здатність управляти освітніми проектами, відповідати за прийняття рішень у невизначених умовах та спрямовувати розвиток здобувачів освіти на прогрес і досягнення.

ФК 05. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 08. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ПРН 01. Уміння аналізувати й розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання.

ПРН 03. Володіння концептуальними науковими та практичними знаннями та здатністю до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної педагогічної діяльності.

ПРН 05. Володіння навичками розв'язання освітніх, виховних, розвивальних та науково-методичних завдань, уміння застосовувати найбільш ефективні методичні підходи і сучасні технології навчання історії, виховання і розвитку учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей і потреб.

ПРН 09. Здатність продовжувати навчання упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності з високим рівнем автономності.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті (усна відповідь, доповідь, виконання завдань на практичному занятті)	до 4 балів
б) активна діяльність на лекціях	до 2 балів
в) модульна контрольна робота (тестові завдання)	до 5 балів
г) самостійна робота студентів	до 17 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 4 бали – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 3 бали – відповідь містить незначні неточності; 2 бали – студент може відтворити основні положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 1 бал – студент доповнює відповіді своїх товаришів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D		
60 – 67	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи педагогіки

Тема 1. Педагогіка як наука та навчальний предмет.

Предмет, об'єкт, завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Функції педагогіки. Система педагогічних наук. Структура педагогіки як навчальної дисципліни. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Педагогічна наука і практика.

Тема 2. Методологія педагогіки та методи педагогічних досліджень.

Структура методологічного знання. Методологічні засади педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічного дослідження. Етапи педагогічного дослідження. Організація і проведення педагогічних досліджень.

Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

Поняття про особистість. Структура особистості. Динаміка особистості. Фактори розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Поняття про соціалізацію. Фактори соціалізації. Роль діяльності у розвитку особистості. Виховання як фактор розвитку особистості. Взаємозв'язок між розвитком, соціалізацією і вихованням особистості. Теорії розвитку особистості. Психолого-педагогічні особливості учнів шкільного віку.

Змістовний модуль 2. Світова педагогічна думка та практика

Тема 4. Виникнення виховання й освіти в світовій суспільній цивілізації.

Предмет і завдання історії педагогіки. Сучасні підходи й принципи щодо вивчення історії педагогіки. Джерельна база. Виховання у первісному суспільстві. Концепції виникнення виховання. Виникнення перших шкіл у світовій цивілізації.

Тема 5. Виховання у Стародавній Греції та Стародавньому Римі.

Афінська система. Спартанська система. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Аристотеля. Школа і педагогічна думка Стародавнього Риму. Педагогічні ідеї Цицерона, Сенеки, Марка Фабія Квінтіліана.

Тема 6. Школа й педагогічна думка епохи Середньовіччя та Відродження.

Загальна характеристика епохи Середньовіччя. Система середньовічних шкіл. Система лицарського виховання. Виникнення перших університетів у Західній Європі та організація навчання. Культура епохи європейського Відродження. Поєднання навчання з продуктивною працею Томаса Мора й Томазо Кампанелли. Гуманістичні ідеї освіти й виховання (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень).

Тема 7. Західноєвропейська педагогічна думка XVI – XIX ст.

Ян Амос Коменський – фундатор педагогіки як науки. Педагогічна система Д.Локка. Педагогічні погляди французьких філософів К.Гельвеція та Д.Дідро. Ідея вільного виховання, вікова періодизація та система виховання Ж.Ж.Руссо. Західноєвропейська педагогічна думка кінця XVIII – першої половини XIX століття. Педагогічна теорія і практична діяльність Й.Г.Песталоцці. Педагогічна теорія Й.Ф.Гербарта. Педагогічні ідеї і практична діяльність Ф.А.В.Дістервега. Педагогічні погляди В.Гумбольдта.

Тема 8. Система освіти та педагогічна думка к. XIX – п. XX ст.

Методологічні засади реформаторської педагогіки. Теорія «громадянського виховання» і «трудової школи» Г.Кершенштейнера. Педагогічного рух «нового виховання» (О.Декролі, А.Фер'єр, Дж.Дьюї). Педагогіка дії та експериментальна педагогіка (А.Лай, А.Біне, Е.Клапаред, Е.Торндайк, Е.Мейман). Педагогічні погляди Марії Монтессорі. Традиції вальдорфської школи Р.Штайнера. Педагогічна технологія С.Френе. Експериментальні школи США (У.Кілпатрік, К.Уошборн, Е.Паркхерст).

Змістовний модуль 3. Розвиток української школи і педагогічної думки: історія та сучасність

Тема 9. Історія вітчизняної школи та педагогічної думки в X – XVI ст.

Виховання у первісному суспільстві. Навчання і виховання дітей на землях сучасної України в епоху палеоліту. Народньо-педагогічні уявлення в епоху трипільської культури. Велесова книга – перший український літопис. Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі. Зародження писемності і розвиток шкільництва в Київській Русі. Розвиток педагогічної думки в Київській Русі (Іларіон “Слово про Закон і Благодать”, Володимир Мономах “Повчання дітям”).

Тема 10. Освіта і педагогічна думка XVI – XVII ст.

Стан освіти в Україні у др. пол. XVI – п. XVII ст. Виникнення братських шкіл. Козацька педагогіка: сутність та система виховання. Система освіти у Києво-Могилянській академії. Перші українські вчені П.Русин і Ю.Дрогобич. Педагогічні ідеї М. Смотрицького, Є. Славінецького, С. Полоцького, Ф. Прокоповича.

Тема 11. Українська школа і педагогічна думка у XVIII ст.

Вплив європейських культурних процесів на освітньо-культурне Відродження в Україні. Ідея народності та природовідповідності виховання Григорія Сковороди. Григорій Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей. Система освіти на Правобережній Україні та Закарпатті.

Тема 12. Система освіти та педагогічна думка в Україні у XIX ст.

Загальна характеристика освіти в Україні у першій половині XIX століття. Кирило-Мефодіївське товариство: освітня програма. Загальна характеристика освіти в Україні у др. пол. XIX – поч. XX ст.

Життя і педагогічна діяльність К.Ушинського. Ідея національного виховання К.Ушинського. Громадсько-педагогічний рух в Україні 60-х років XIX ст. Політика царського уряду щодо освіти українців. Система освіти к. XIX – поч. XX ст.

Тема 13. Педагогічні ідеї у творчості українських просвітителів кінця XIX – початку XX століття.

Педагогічна спадщина видатних українських просвітителів (Б.Грінченко, М.Грушевський, М.Драгоманов, І.Франко, М.Коцюбинський, Леся Українка, Т.Лубенець). Реформи середньої та вищої освіти. Розвиток жіночої освіти. Боротьба українського народу за українську освіту та рідну мову. Особливості розвитку народної освіти на землях Західної України.

Тема 14. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні у 20-80-х рр. XX ст.

Зміст національної освіти в УНР. Ідеї національної школи С.Русової. Особливості розбудови загальної, професійної та вищої освіти у 20-х рр. XX ст. Педагогічна система А.С.Макаренка. Теорія розвитку колективу. Педагогічна система В.Сухомлинського. Розвиток освіти та педагогічної думки в Україні у 50 – 90-х рр. XX ст.

Тема 15. Сучасна система освіти в Україні.

Освіта в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження. Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Закон України «Про освіту». Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні. Основні напрями реформування освіти.

Змістовний модуль 4. Виховний процес як система

Тема 16. Теоретичні основи виховного процесу.

Сутність процесу виховання. Поняття про мету виховання. Історичний характер мети виховання. Концепції виховання. Закономірності процесу виховання. Структура процесу виховання. Рушійні сили процесу виховання. Зміст виховання. Сутність, зміст основних принципів виховного процесу. Педагогічні умови організації виховної роботи в сучасному закладі освіти.

Тема 17. Технологія організації виховного процесу

Поняття про виховання як складову освітнього процесу. Методи, засоби, форми виховання. Структура мотиваційно-ціннісної сфери особистості: потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, установки, ідеали. Самовиховання як фактор розвитку особистості. Поняття про колектив, його ознаки, функції, стадії розвитку. Виховання особистості в колективі. Концептуальні засади морального, естетичного, фізичного, розумового, правового виховання. Система трудового виховання і професійної орієнтації учнів. Планування виховного процесу, рефлексія, аналіз ефективності виховного процесу, критерії та рівні вихованості.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	120	36	20			64	120	10	8			102
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні основи педагогіки												
Тема 1. Педагогіка як наука та навчальний предмет	12	4	2			6	12	2				10
Тема 2. Методологія педагогіки та методи педагогічних досліджень	8	4	2			2	8					8
Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості	10	2	2			6	10		2			8
Разом за змістовим модулем 1	30	10	6			14	30	2	2			26

Змістовий модуль 2. Світова педагогічна думка та практика											
Тема 4. Виникнення виховання й освіти в світовій суспільній цивілізації	6	2				4	6	2			4
Тема 5. Виховання у Стародавній Греції та Стародавньому Римі	6		2			4	6		2		4
Тема 6. Педагогічна думка епохи Середньовіччя та Відродження	6	2				4	6				6
Тема 7. Західноєвропейська педагогічна думка XVI – XIX ст.	6	2	2			2	6				6
Тема 8. Система освіти та педагогічна думка к. XIX – п. XX ст.	6	2	2			2	6				6
Разом за змістовим модулем 2	30	8	6			16	30	2	2		26
Змістовий модуль 3. Розвиток української школи і педагогічної думки: історія та сучасність											
Тема 9. Історія вітчизняної школи та педагогічної думки в X – XVI ст.	6	2	2			2	6	2			4
Тема 10. Освіта і педагогічна думка XVI – XVII ст.	4	2				2	4				4
Тема 11. Українська школа і педагогічна думка у XVIII ст.	4	2				2	4				4
Тема 12. Система освіти і педагогічна думка в	4	2				2	4				4

Україні у XIX ст.												
Тема 13. Педагогічні ідеї у творчості українських просвітителів кінця XIX – початку XX століття	4	2				2						4
Тема 14. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні у 20-80-х рр. XX ст.	6	2	2			1	6		2			4
Тема 15. Сучасна система освіти в Україні	2	2				1	2	2				
Разом за змістовим модулем 3	30	14	4			12	30	4	2			24
Змістовий модуль 4. Виховний процес як система												
Тема 16. Теоретичні основи виховного процесу	12	2				10	12	2				10
Тема 17. Технологія організації виховного процесу	18	2	4			12	18		2			16
Разом за змістовим модулем 4	30	4	4			22	30	2	2			26
Усього	120	36	20			64	120	10	8			102

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Педагогіка – наука про виховання, навчання та розвиток особистості	2
2	Методологія педагогіки як науки	2
3	Розвиток, соціалізація і виховання особистості	2

4	Виховання і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу	2
5	Система освіти та розвиток педагогічної думки в Західній Європі в XVII – XVIII ст.	2
6	Реформаторська педагогіка зарубіжних країн к. XIX – п. XX ст.	2
7	Зародження педагогічної думки в Київській Русі. Розвиток освіти в XIV – XVI ст.	2
8	Розвиток педагогічної думки в Україні в 20 – 60-х рр. XX ст.	2
9	Виховний процес як система	2
10	Концептуальні засади організації виховного процесу в сучасній школі	2
Усього		20

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Педагогіка як наука та навчальний предмет	6
2	Методологія педагогіки та методи педагогічних досліджень	2
3	Розвиток, соціалізація та виховання особистості	6
4	Виникнення виховання й освіти в світовій суспільній цивілізації	4
5	Виховання у Стародавній Греції та Стародавньому Римі	4
6	Школа й педагогічна думка епохи Середньовіччя та Відродження	4
7	Західноєвропейська педагогічна думка в XVI – XIX ст.	2
8	Система освіти та педагогічна думка к. XIX – п. XX ст.	2
9	Історія вітчизняної школи та педагогічної думки в X– XVI ст.	2
10	Освіта і педагогічна думка XVI –XVII ст.	2
11	Українська школа та педагогічна думка у XVIII ст.	2
12	Система освіти та педагогічна думка в Україні у XIX ст.	2
13	Педагогічні ідеї у творчості українських просвітителів к. XIX – п. XX ст.	2
14	Розвиток освіти та педагогічної думки в Україні у 20-80-х рр.	1

	XX ст.	
15	Сучасна система освіти в Україні	1
16	Теоретичні основи виховного процесу	10
17	Технологія організації виховного процесу	12
Усього		64

Методи навчання

1. Інтерактивні методи навчання (моделювання освітніх ситуацій, метод ПРЕС, мозковий штурм).
2. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
3. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій).
4. Проблемний виклад матеріалу.
5. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

У навчальному процесі в різноманітних поєднаннях використовуються методи усного та письмового контролю.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

Діагностика здійснюється на основі комплексних педагогічних завдань, тестів.

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота																			
	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3							Змістовий модуль 4		екзамен	сума
Тема	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12	T.13	T.14	T.15	T.16	T.17		
Бали	6	5	6	5	5	5	4	5	4	2	2	2	2	4	2	8	8	25	100

Розподіл балів

Вид роботи	Кількість балів з.м. 1	Кількість балів з.м. 2	Кількість балів з.м. 3	Кількість балів з.м. 4	Всього
Робота на практичному занятті	12	12	8	8	40
Робота на лекційному занятті	2	2	3	1	8
Модульна контрольна робота		5		5	10
самостійна робота студентів (завдання з	3	5	7	2	17

вивчення першоджерел, підготовка презентацій, рефератів, есе).					
екзамен					25
Разом					100

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
5. Матеріали до лекційних занять (наочний супровід матеріалу лекцій у вигляді презентацій у програмі Power Point; фрагменти навчальних відеофільмів).
6. Тестові завдання для модульного оцінювання навчальних досягнень студентів; завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

- Закон України “Про Освіту” : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua/go/2145-19](http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19).
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Артемова Л. Історія педагогіки України: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2006. 315 с.
- Березівська Л.Д. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX–XX ст.): хрестоматія. Київ: Науковий світ, 2003. 418 с.
- Белкіна Н.І., Коваленко Є.І., Яковець Н.І. Історія педагогіки : навч. посіб. Ніжин, 2001. 246 с.
- Бех І. Д. Виховання особистості : сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
- Березюк О.С., Власенко О.М. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 338 с.
- Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посібник. Київ : Знання, 2008. 566 с.
- Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видавничий центр Академія, 2001. 576 с.
- Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. Київ, 1995. 121 с.
- Гончаренко С.У. Український педагогічний словник: довідкове видання. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
- Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

- Дубасенюк О.А., Левківський М.В. Історія педагогіки: навч. посібник. Житомир : ЖДПУ, 1999. 336 с.
- Державна національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”). Київ: Райдуга, 1994. 61 с.
- Живодьор В.Ф., Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю. З історії національного шкільництва: навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 144 с.
- Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2010. 624 с.
- Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2010. 1032 с.
- Зайчук В. О. Технологія професіоналізму в освіті : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 577 с.
- Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посібник для вчителів, аспірантів, студ. серед. та вищих навч. закладів. Київ : АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, 1997. 302 с.
- Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 350 с.
- Ісаєнко В., Рідей Н., Навроцька Д., Улішенко А. Синергетична педагогіка: навч.-метод. посібник. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, НАУ, 2019. 416 с.
- Козловський Ю.М. Методика науково-педагогічного дослідження. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 192 с.
- Концепція нової української школи. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf> 9.
- Корягін М.В., Чік В.Ю. Основи наукових досліджень: монографія. Львів: Алерта, 2019. 622 с.
- Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір. Київ : Видавничий центр Академія, 2019. 255 с.
- Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. Київ: Знання, 2005. 336 с.
- Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття. Тернопіль: Богдан, 1996. 290 с.
- Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль: Богдан, 1996. 436 с.
- Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія. Київ : Знання, 2005. 767 с.
- Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник. Київ: Центр навч. літератури, 2003. 360 с.
- Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посібник. Київ: Знання, 2006. 447 с.
- Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. Київ : “Віктор”, 2003. 235 с.
- Нісімчук А. С. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.
- Онищенко Н. П. Методика виховної роботи : навч. посіб. за кредитно-модул. системою орг. навчання. Переяслав-Хмельницький : СПД Карпук С. В., 2009. 326 с.

- Пэхота О.М., Кітенко А.З., Лабарський О.М. Освітні технології. Київ: Наукова думка, 2000. 230 с.
- Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 228 с.
- Психологія педагогічної взаємодії: інтегративний підхід: за ред. В. Л. Зливкова, С.О. Лукомської. Київ: 2019. 259 с.
- Саух П. Ю. Сучасна освіта : портрет без прикрас : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 382 с.
- Сбруєва А., Рисіна М., Осьмук Н., Чистякова І. Практикум з історії педагогіки. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 165 с.
- Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
- Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології: навч. посібник. Харків: Основа, 2002. 245 с.
- Тверезовська Н. Т. Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 440 с
- Чопик Ю.С, Стражнікова І.В. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століття: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 264 с.
- Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження: монографія. Харків: ФОП Панов А. М., 2017. 2017. 237 с.
- Янкович О., Беднарк Ю., Анджеевська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

Допоміжна література

- Баханов К.О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 384 с.
- Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 324 с.
- Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник. Запоріжжя: Просвіта, 2002. 107 с.
- Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. Москва, 1997. 232с.
- Джурицкий А. Н. История образования и педагогической мысли : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Изд-во ВЛАДОС–ПРЕСС, 2003. 400 с.
- Зайченко І.В. Освіта і педагогічна думка в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.: монографія. – 2-е вид., перероб. і доповн. Київ: ЦТ “Компринт”, 2013. 504 с.
- Кіт Г. Г. Українська народна педагогіка : курс лекцій. Вінниця : Едельвейс і К, 2008. 301с.
- Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. Москва: Педагогика, 1982. 103с.
- Коменский Я.А., Д.Локк, Ж.Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцци. Педагогическое наследие. Москва: Педагогіка, 1989. 405 с.
- Константинов Н.А., Медынский Е.Н., Шабаетова М.Ф. История педагогики. Москва: Просвещение, 1982. 447 с.
- Кузь В. Г. Українська козацька педагогіка і духовність. Умань, 1995. 116 с.

- Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник. Київ : Знання, 2007. 447 с.
- Кудіна В. В., Соловей М.І., Спіцин Є.С. Педагогіка вищої школи : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Київ : Ленвіт, 2007. 194 с.
- Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання : навч. посіб. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2006. 60 с.
- Мешко О.І., Янкович О.І., Мешко Г.М. Історія зарубіжної школи і педагогіки. Тернопіль: Богдан, 1997. 81 с.
- Москалець В.П. Психологія особистості: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 262 с.
- Мосіященко В.А. Українська етнопедагогіка: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 253 с.
- Паламарчук В. Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Київ : Знання України, 2005. 420 с.
- Пискунов А.И. Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. М.: Просвещение, 1981. 528 с.
- Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
- Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. Тернопіль: ВГ ІСДО, 1996. 286 с.
- Ступарик Б.М. Національна школа: витоки, становлення: навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 336 с.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1976. Т.1. 654 с.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1976. Т.2. 670 с.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1976. Т.4. 640 с.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1977. Т.3. 670 с.
- Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1977. Т.5. 639 с.
- Тед Дінтерсміт, Тоні Вагнер. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя. Київ: Наш Формат, 2017. 312 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua>.
- Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. <http://naqa.gov.ua>
- Офіційний сайт ЮНЕСКО. <http://www.unesco.org/pidruchniki.ws/pedagogika>
- <http://www.iteach.com.ua> – український сайт програми Intel «Навчання для майбутнього».
- <http://www.intel.com/education/teach> – Intel® Teach to the Future.
- <http://thefuture.news/about/> – The Future – освітній ресурс про новітні технології
- <https://www.ed-era.com/> – Educational Era
- <http://osvita.org.ua> – освітній портал – каталог освітніх ресурсів, новини освіти, вищі навчальні заклади України.
- <https://childfund.org.ua/> – соціальна освіта в Україні (організація семінарів, тренінгів, дистанційна освіта у галузі соціальної педагогіки).
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua>.

Національна парламентська бібліотека України. <http://www.nplu.kiev.ua>

Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка. <http://korolenko.kharkov.com>
<http://osvita.ua>

<http://www.library.edu-ua.net/id/485/> – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України.